

Ο κοινός πλούτος δεν ενισχύεται από μια αθλητική νίκη... (Κωνσταντίνα Γογγάκη, Επ. Καθηγήτρια Παν/μίου Αθηνών)

/ [Πεμπτουσία](#)

Goggaki Xenophanis_04_UP

Ο Ξενοφάνης αμφισβητεί και την αθλητική αξία έναντι της πνευματικής. Επισημαίνει την υπεροχή της πνευματικής δύναμης έναντι της σωματικής ρώμης, [1] και με το οξυδερκές του πνεύμα, στηλιτεύει το πρόβλημα της απόδοσης υπερβολικών τιμών στους αθλητές, σε βάρος των ανθρώπων του πνεύματος. Όπως φαίνεται στη 2^η ελεγεία του (Απ. $2D=2W$) είναι σφοδρός πολέμιος των τιμών που αποδίδουν οι πόλεις στους αθλητές.[2] Και όχι μόνο εκφράζει απερίφραστα την προτίμησή του στην πνευματική αξία σε σύγκριση με την σωματική, αλλά και ειρωνεύεται τους Έλληνες που δίνουν στη σωματική ρώμη υπερβολική σημασία.[3]

Κατά τον Ξενοφάνη, η αθλητική νίκη οφείλεται απλά και μόνο στην ταχύτητα των ποδιών, και δεν επιδρά στην πνευματική ζωή της πόλης. Αντιθέτως, εκείνος που επηρεάζει τις ηθικές αξίες της κοινωνίας είναι αυτός που έχει γερό μυαλό, παράγει διανοήματα και ενδιαφέρεται για το κοινό καλό. «Όταν ένας αθλητής ανακηρύσσεται ολυμπιονίκης, στο πένταθλο, ή στον αγώνα ταχύτητας, ή στην πάλη, ή στην πυγμή, ή στο παγκράτιο ή στην αρματοδρομία, τότε γίνεται ονομαστός μέσα στην πόλη, του προσφέρουν τιμητική θέση, τρέφεται δημόσια από το Πρυτανείο και εν γένει γίνεται αποδέκτης πολλών τιμών. Ωστόσο, δεν αξίζει όλες αυτές τις τιμές όσο τις αξίζω εγώ!», υποστηρίζει ο Ξενοφάνης. Και συνεχίζει: «Η δική μας τέχνη είναι πολύ ανώτερη από ένα ρωμαλέο σώμα. Η συνήθεια της απόδοσης τέτοιων τιμών προς εκείνους που έχουν σωματική ισχύ είναι παράλογη και άδικη, καθώς το δυνατό σώμα τίθεται υψηλότερα από μια τέχνη ιερή. Αν υποθεθεί ότι ανάμεσα στο λαό βρίσκεται και ένας άξιος αθλητής, αυτό δεν θα ρυθμίσει με καλύτερο τρόπο τη ζωή της πόλης, ούτε θα καλυτερεύσει τα πράγματα, καθώς ο κοινός πλούτος δεν ενισχύεται από μια αθλητική νίκη».[4]

Αναφερόμενος στους *μυχούς της πόλεως*, ο Ξενοφάνης εννοεί γενικότερα τον 'πλούτο' μιας πόλης, την ηθική και πνευματική υπόσταση και την ακτινοβολία της,

κατά τον Φάνη Κακριδή.^[5] Ο Κακριδής, ο Δανιήλ Ιακώβ και άλλοι, την επικριτική στάση του Ξενοφάνη κατά των αθλητών την ερμηνεύουν, πάντως, ως αποτέλεσμα του γεγονότος ότι αισθάνεται πως αδικείται. Διαμαρτύρεται, επομένως, επειδή δεν θεωρεί δίκαιη την επιβράβευση της σωματικής ισχύος αντί της πνευματικής προσφοράς. Γνωρίζει τις υπερβολικές τιμές που συνεπάγεται μια νίκη, και αντιδρά για την αναντιστοιχία που υπάρχει ανάμεσα στην πραγματική προσφορά των αθλητών και στις μεγάλες τιμές που της αποδίδει το κοινωνικό σύνολο.^[6] Ίσως, όμως, απλά οφείλεται στην θεώρηση του Ξενοφάνη για «την υπεροχή της νόησης μπροστά στην αβεβαιότητα της αίσθησης», που πρώτος επεσήμανε, προβάλλοντας καθαρά σαν ιδρυτής ενός ορθολογικού διαφωτισμού, επισημαίνουν οι Τσέλλερ-Νέστλε.^[7]

Ο Ευριπίδης, πάντως, ένας άλλος αμφισβητίας και καινοτόμος, επηρεασμένος, κατά τον Αθήναιο, από τον Ξενοφάνη, δεν αρκείται στις επισημάνσεις του τελευταίου, αλλά οξύνει την κριτική. Στο σατυρικό του δράμα *Αυτόλυκος* προβαίνει σε δριμύτατες κατηγορίες κατά των αθλητών, χαρακτηρίζοντάς τους ως «το χειρότερο κακό από αυτά που υπάρχουν στην Ελλάδα», και κατηγορεί τους αθλητές ότι δεν είναι ωφέλιμοι για την πόλη ούτε σε περίοδο πολέμου ούτε σε περίοδο ειρήνης.^[8] Οι χαρακτηρισμοί που αποδίδει ο Ευριπίδης στους αθλητές (τεμπέληδες, κοιλιόδουλοι, κ.ά) και η επίκρισή του, πως οι αθλητές δεν αξίζουν ούτε στη μάχη ούτε στην πολιτική είναι σκληρή και ίσως άδικη, επισημαίνουν ορισμένοι σχολιαστές,^[9] και σκοπεύοντας να επικρίνει τις υπερβολικές τιμές υπέρ των αθλητών, φτάνει στα όρια μιας άλλης υπερβολής.

[1] Βλ. Κωνσταντίνας Γογγάκη, *Οι αντιλήψεις των αρχαίων Ελλήνων για τον αθλητισμό*, *Τυπωθήτω-Γ. Δαρδανός*, Αθήνα, 2003, σσ. 264 κ.εξ.

[2] Ξενοφάνους, *Απόσπασμα 2*, 2D-2W, Βλ. Cecil Maurice Bowra, *Xenophanes and the Olympic Games*, *American Journal of Philology*, 59 (1938) 257-279. Πβ. Miroslav Marcovich, *Xenophanes on Drinking Parties and Olympic Games*, *C.S.*, 3 (1978) 1-26, Harold A. Harris, *Greek Athletes and Athletics*, *Bloomington and London*, 1964, σ. 47.

[3] Βλ. Γ. Κορδάτου, σ. 119, πβ. σ. 19, Ευάγγελου Σ. Σταμάτη, *Προσωκρατικοί Φιλόσοφοι*, εκδ. του Ιδίου, Αθήνα 1966, σσ. 60-61.

[4] Ξενοφάνους, *Απόσπασμα 2*. Πβ. James H. Lesher, *Xenophanes of Colophon. Fragments. A text and translation with a commentary*, *Toronto/Buffalo/London*, *University of Toronto Press (Phoenix Presocratics, vol. iv)*, 1992, xvi+266 pp.

[5] Φάνη Κακριδή, *Αντιαθλητικά Κείμενα, Το Βήμα, 1 Μαρτίου 1987, σ. 44.*

[6] Βλ. Φάνη Κακριδή, *Αντιαθλητικά Κείμενα, Το Βήμα, 1 Μαρτίου 1987, σ. 44, Δανιήλ Ι. Ιακώβ, Διανοούμενοι κατά του αθλητισμού, Βήμα της Κυριακής, 31-7-1994, ένθετο Νέες Εποχές, ενότητα 'Αθλητισμός', τμήμα Β4, σ. 26. Πηγή από το Αρχείο του Δημοσιογραφικού Οργανισμού Λαμπράκη, Κ. Γογγάκη, ό.π. σ. 266.*

[7] Βλ. Τσέλλερ-Νέστλε, σ. 55.

[8] Ευριπίδους, *Αυτόλυκος (Απόσπασμα 282 Nauck). Παράδοση Αθήναιου, Δειπνοσοφιστών, 10.413f-414 c.*

[9] Φ. Ι. Κακριδή, ό.π., Κ. Γογγάκη, ό.π. σ. 270.

Παρατήρηση: το παρόν άρθρο είναι το τρίτο μέρος του κειμένου της ομιλίας της κ. Κωνσταντίνας Γογγάκη, Επίκουρης Καθηγήτριας του Εθνικού & Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, με τίτλο «Η υπεροχή της πνευματικής δύναμης έναντι της σωματικής ρώμης κατά τον Ξενοφάνη», στο 3ο Επιστημονικό Συνέδριο για την Προσωκρατική Φιλοσοφία με θέμα: «Προσωκρατική Φιλοσοφία: Ο Άνθρωπος, η Κοινωνία και ο Κόσμος» Τετάρτη 6 και Πέμπτη 7 Απριλίου 2016 Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, Πανεπιστημιούπολη, Ζωγράφου.

[Διαβάστε το πρώτο μέρος εδώ](#)

[Διαβάστε δεύτερο μέρος εδώ](#)